

(देवीमंथ)

121
॥

अथ

पुराञ्जनचरितं नाम Puranjan charitnaam.

नाटकम् ॥ Natakam.

कृष्णादाकाविष्णीतम्

121

॥ श्रीगणाधीशायनमः ॥

॥

६

॥ पुरंजनारकमिदं गम ॥

६

॥

ज १२

✓

✓

(कुलगा)

कावेना वृद्धादत्तेन प्रणीतम्

॥ १ ॥

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ नित्यानंदचिदात्मकस्य कलयाय स्याच्च्युतस्याखिलं विश्वं चेति तमुच्यते
चेतनमिव द्वाग्भाष्यति श्राम्यति ॥ यो गृहहात्य करश्चलत्यचरणः पश्यत्यचक्षुः श्रोतव्यं
श्रोत्रो मनसो गिरौ व्यविषयो भक्तेर्वशो व्योत्सवः ॥ १ ॥ अपि च ॥ एकं बक्ष्यमधिष्ठितौ सह
चरो दिव्यो सुपैतौ भजे पक्वं पिप्ये लमत्यदन्ति हययोरेकौ गुणौ बध्यते ॥ नाश्रनप्यति दीप्ति
मंचति परो बुध्वा तमेवाश्रितो वक्षोसा विमुक्तिमेति न परो मोक्षाय पंथामृतः ॥ २ ॥ नाद्येते
सूत्रधारः ॥ अलमतिविस्तरेण ॥ भक्तिभावना विभाकर विभा विभासित शुद्धमानस
सारससारसंवासित रमारमण षडुरास्य क्षणक्षण विलक्षण विनय विवेक दयादान द
क्षिण्यादिगुणाणां स्य निरूपयिष्ये पकारजागस्तक्यशोभारघन सारसुरभी कृत संसा
रस्य परमरमणीयाकारस्य श्रीदिवाकर पुरुषोत्तमस्य सभायां मंगलमय मूर्ति श्रीव्यंकटे
शकेशवसन्निवेशन द्वारसंनिधाने विषदपदकदंब उंबर संवलित संस्कृत प्राकृत मयनि ॥ १ ॥

५ * नादिपठितानिः क्रामेत्सूत्रधारः सहायुगः ॥ स्थायकः प्रविशेत्तश्चात्सूत्रधारगुणाकृतिः इति वचनात् ५
* अत्र सूत्रधारपदं स्थापकपरं ॥ ५

५ * आर्य एवास्मि अज्ञापयतु आर्यः को नियोक्तुः सुखीयतामिति ॥ ६

५ * कतरं पुनः प्रयोगं समाश्रित्य एतस्य आराधनं करिष्यति आर्यः ॥ ७

शिष्टानां ३

रव्यहद्यगद्यपद्यप्रबंधसमुदायेन वेदांतसिद्धांतसारसंबंधप्रायेताभार्गववासरीयं हरिदासवि
तन्यमान्यं लक्ष्मीनिवासकीर्तनामृतमतिनिभृतमाफीयमुदितानां विविधोपधानान्यव
लंब्यसुखोपविशनां विशिष्टानां देशविदेशवास्तव्यानां शास्त्रिबालाणां राजकार्य
भारिणां व्यापारिणां च मंडलीसमुल्लसति ॥ तदत्र किमपि नवीनं नाटकमभिनेतव्य
मिति ॥ नेपथ्याभिभुरवं अर्ये इतस्तावत् ॥ प्रविश्य ॥ नटी ॥ अज्ज एसं हि आणवे
हुं अज्जो कोणि ओ ओ अणुचिद्दी अणुत्ति ॥ सूत्रधारः ॥ आर्ये साधु समाजमेतमा
राधयितुमिष्टामि ॥ नटी ॥ कदरं उता पओ अंसमस्सि अण्णस्स आराहतां करिस्सदि अज्जो
॥ सूत्र ॥ यत्किल कृशादत्तकविनामैथिलेन पुरंजनचरितं नाम नाटकं मस्मासु समर्पितं
दभिनयेन आराधनमस्य संभविष्यति ॥ नटी ॥ विविहविमलविज्जाविलासविस्सविदिदप
वित्तकिती एणं वल्लमुत्ती एतां इधं कथं सवणसमूसु अं हि अं अं दुविस्सदि ॥ सूत्र ॥

५ * विविधविमलविद्याविलासविश्वविदितपवित्रकीर्तनां ॥ ब्रह्ममूर्तीनां एतेषां इह कथं अवतासमुल्लसं हृदयं भविष्यति ॥ १

॥ २ ॥

हरभक्तिकथेवात्रशुभ्रषामुत्पादइष्यति॥ उक्तंचतेनकविना॥ हरिपरभजनातिशुद्धि
मेतांलयुमपिमहुरमाद्रियेतसभ्यः॥ शिरसिशशिकलां त्रिमार्गगांचत्रिरशनुतोपि
विभर्तिहित्रिनेत्रः॥ ३॥ देवाजीपुरुषोत्तमो गुणवतांवाणीरसास्वादवित्तसभ्याः स
दसद्विवेकपटवः सर्वगुणग्राहिणः॥ लोकेहारिपुरंजनस्यचरितंप्रोठः कविर्मेधि
लोनाद्येदक्षतमावयंचतदयंस्वर्णेनयोगोमृतोः॥ ४॥ नटी॥ अज्जकोएसोदे
आजीपंडिओजस्सयसंसासबदोसुणीअदी॥ सत्त॥ ननुनामैवदत्तमुत्तरं॥
देवोजः परमेश्वरं परहितोस्त्यस्मिन्स्वभक्तेयतोयद्विप्रावनवुद्धिमत्फट्टयतेदे
होवजेश्वान्वयः॥ अर्थयिस्फुटमाहदेहिहयमित्यर्थेप्रकृत्यक्तिमिर्देवाजीति
यथार्थमेववल्लेनामास्यतत्सर्वथा॥ ५॥ किंच॥ योसावुद्धवद्वयदुवीरस्यसु
मंजुवरेरघुवीरस्य बहस्यतिरिवसुनाशीरस्यवीरवल्लइवाकवरसाहस्यअमरइ
अज्जकः एषः देवाजीपंडितः यस्यप्रशंसासर्वतः श्रूयते॥ ५॥

॥ २ ॥

अर्थः अतः अपरं किं विलंब्यते १

अर्थस्य अद्वयाम्भातवसमीपं स आनीयते आर्येण पुनः प्रतिबोधनीय इति ४

॥ ३ ॥

अज्जअहोअवरं किं विलंबीअदी॥ सत्त० ॥ सखाममगुणाकरोनाममामनाएछव्यापा
रानुरागतो नंदिवर्द्धननगरमागतो दर्शितकामरूपगुणा प्रकाशयाकयापिकामंदल
यावशीकृतो वली भूय किमपि न प्रतिसंदधातीति चिंतामापन्नो स्मि॥ नदी॥ अ
ज्जस्स अणाए मये तु स्स समीवं सो आणी अदि अज्जे रागुणा पडिवो हत्ति ज्जोत्ति
सत्त० ॥ सहर्षं तर्हि सर्वं संपन्नं ॥ पुरंजनी संगविपाकजां रुजं पुरंजनी भक्तिरसायना
भूतैः ॥ अथैकवैद्योपहृतैर्यथा ॥ जहो चिंतामिमांस्त्वदचनेरहंतथा ॥ इति निष्का
तो ॥ आमुखं ॥ ततः प्रविशति पुरंजनी राजा सचिवश्च ॥ राजा ॥ सचिवः ॥ सचिवः ॥
आज्ञापयतु स्वामी ॥ राजा ॥ युवाकुलीनः स्थूलो यरूपो राजा हं मस्मीति ममाभि
मानः ॥ न मे पुत्तिकापिन बालकांतान बालकांतान च भृत्यवर्गः ॥ एष ॥ सचिवः ॥
पुरउत्तममध्यमाधमाः प्रभुसैराग्र्ये भवन्त्येदे पदे ॥ सचिवेन मयोपकल्पिता

कं २

॥ ३ ॥

सहकारिण १

नदीविदूषको वापि परिचारिक एव वा ॥ सत्त० धारेण सहिताः संलापं यत्र कुर्वते ॥ आमुखं नाम तस्यैव सैव प्रस्थावना
मतेति मेरतः ॥ ४

क्रिया ३

अपिता वीरनिरूपयस्वयं ॥ ९० ॥ राजा ॥ तदुत्तिष्ठ नगरं निरूप्य निजानुरूपेण स्मिंश्चि
दधिवासो विधेय इति ॥ सचिवः ॥ यथाज्ञापयति महाराज इत्यभौ परिक्रामतः ॥ सचि
वः ॥ देव इदं तावत्प्रचुरतर भोगभवं दिव्यं पुं तरत्रा व्यस्तव्यवस्थं वसता श्रीमता मडु
पनीता भोगा उपभुंज्यतां ॥ राजा ॥ स्वयोरुषेण उत्तरोत्तराभिवर्द्धमीहमानस्य नेद
मावासोचितमधि राजस्य ॥ यदत्रान्यत्र संचितस्य महतः सुकृतकोषस्य परिमोष
एव ॥ न पुनः पुनः परिमोषः ॥ कोषसंचयाधीना हि प्रभुशक्तिः ॥ तथा हि ॥ राजा तत्र पु
रे वसेत्समधुरेयत्रस्थितः पौरुषात्पुत्रः साधयितुं पदं परतरं तद्यत्पदं नाप दां ॥
कंचित्साधयितुं पुमर्थमनलं यत्र श्रितो भूपतिस्तं मुचेत्यपि पातमात्रफलकामा
पातरम्या पुरी ॥ ९१ ॥ अन्यत्रान्विष्यतां ॥ सचिवः ॥ ओ डि देवनगरे यस्य स्यतां शी
तवाततपना तपक्षमे ॥ राजा ॥ शुष्यतामिति वक्तव्ये सूष्यतामिति किमुच्यते ॥ अ

नाशः ५

थवाया करण काव्यालंकरणविदस्तवायमभिप्रायः॥ व्याकृतौ भवति दीर्घह्रस्वगालं
कृतौ च शसगासवर्ताता॥ सचिवः॥ वैहायसेपुरे रतिमनुवधा तु देवः॥ राजा॥ विपदा
लंवनमेवतत्॥ सचिवः॥ वरुणादपुरे पुगोपुरंस्वपुरं देवविधीयतामिदं॥ अबलं
तदेतदाय्यतेसविधेमानवताविधेर्वलात्॥ राजा॥ पुरार्थिनो गोपुरमात्रलाभेन नि
र्वातिमनः॥ तदायवित्तदेशे समर्थं नगरमन्विष्यतां॥ सचिवः॥ तथेतिपरि
म्यावलोक्य॥ देव॥ नवद्वारं पंचापटा विपत्तानं सप्तवर्ता प्रतिष्ठानं यौरैः सततगति
भिः पूरितपथं॥ पुताकाभिश्चित्रैस्त्रिभिररुता श्वेतशित्तिभिः पुरं ते संवासक्ष्म
मिदमुदंचबहुभटं॥ राजा॥ सपरितोषं॥ साधुसचिवसाधु॥ समीचीनमिदमा
वसस्थानं तदुपसर्पिकः॥ तथा कुरुतः॥ राजा॥ एष पुरपालः पंचमुखो भुजैर्ग
राजो नायकैर्नयिकाभिश्च सह किमपि मंत्रयमाणो मा मेव मुहुर्मुहुः सवहुमा

इदं

तत्प्रारभ्यतां प्रयोगः उत्सुकहृदयश्च सकलः समाजो दृश्यते॥ ३॥

तत्सकलसिद्धिमुलं हृषीकेशं प्रसादयतु अर्थः॥ ६॥

वसाहसांकस्य चाण्यकश्च चंद्रगुप्तस्य नागनगरनाथस्य भोसलावंशशिंधुसंभवसजन्यचं
द्रस्यसाचिव्यमवलंब्य नरपतिजनपदहितप्रियकार्यकारितयोभयोरपि प्रीतिप्रतीतिपा
त्रमतिमात्रमुद्रासते॥ नदी॥ तैः प्रारंभी अदुप ओ ओ ऊ सु अ हि अ ओ वि अ स अ लो
समाजो दी स ई॥ सूत्र॥ यदपि जगति संतः शीलं यंतः सुशीलं परगुणपरमाणू न्य
मो शीलं यंति॥ तदपि मनसि शंकावर्तते मे किमेषामभिमतमभिनेयं दुर्विदं ह्यन्यचेत
॥ ६॥ नदी॥ तां स अलसिद्धिमुलं हृषीकेशं प्रसादेदु अ ओ॥ सूत्र॥ सानंदं सम्यगभि
हितं॥ वैकुण्ठे व्रजवल्लभा जने हतस्वांतस्य वंदाटवी संवासे कमलाग्रहीतमनसो हृन्मा
त्रदेन्यंतव॥ वेदशास्त्रमिह प्रमाणमिति ते शिवाथ किं दीयतामव्याजप्रियदीयते
वतमया चेतस्तदा दीयतां॥ ७॥ अपि च॥ अघटितघटनापटीयसीयं नटयति तेन
गदेव देवमाया॥ अमलशतपरिश्रमेण तत्र क्वचिदपि कस्यचिदेषितोषमेषः॥ नदी॥

यसकृतिव्यतिरुतासंपत्तिरेवाफलामुडाकंकटावद्यवाभरणावहं ध्यांगनासंग
 वत॥ सचिवः॥ यदिनिर्वहति॥ बाल्येकीउनशीलतासुविषयव्यासंगितायौवने
 कन्यापुत्रकलत्रलालनकलाभ्योधिकार्कके॥ अथ्यतेधनरक्षतोकपरता
 नेश्वेधनेलालसास्वछायेवपतिव्रतेवसततंपुसोनुगाव्यग्रता॥ राजा॥
 नवतुपुरंतावत्प्रविश्यतां॥ उभावुपसर्पतः॥ सर्वेउत्थायमथोचितसत्का
 रमत्वरति॥ राजा॥ कोस्याःपुरोनिर्माताकस्यवेयंनगरी॥ सर्वे॥ नुवयंजा
 नीमः॥ अस्यसाकंस्वामिनीसायदिजानाति॥ राजा॥ अपिसादश्येता॥
 सर्वेअपरिज्ञातकुलशीलनामप्रभावस्यपरपुरुषस्यनयनपथंकथमव
 तरिष्यति॥ तादृशीमहोदारप्रकृतिःकुलकुमारिका॥ राजा॥ अहमस्मिपु
 रंजनोपिराजोनपुरंमेसचिवःसुसाधनोयं॥ नकदापिसमीक्षितोमही
 यानपरिज्ञातसमाह्वयःसखाच॥ सर्वस्वगतंसिद्धनःसमीहितं॥ कोमारः
 यन्नश्राप्यहिसर्वस्वतनुस्वगतमुच्यतेइतिभरतः॥

हंजेवतिमकेअपिममभागधेयमिवकोपिमहाभागधेयःसमागतः७

नार

पतिरेवोस्याःपुरंजन्याःपुरंजनः॥ कोमारीसापिभार्यास्यसनाथावयुमास्महे
 ॥ प्रकाशं॥ महाराजमगत्रेवस्थातव्यं॥ गृहीतार्थमंगलव्यग्रपाणिःसप
 रिबारास्वामिनीस्वयमागस्यसुमुहूर्तेभवंतपुरंमवेशयिष्यति॥ राजा॥ स
 हर्षासचिवमुखमालोकते॥ सचिवः॥ सुकृतांसंपदनुबंधिन्यःसंपदोभव
 ति॥ नायकाः॥ नायिकाःप्रति॥ भवतीभिरधीश्वरानिवेद्यतांसर्वाः॥ जंआता
 वेधंति॥ निष्क्रान्ताः॥ ततःप्रविशतिपुरंजनीविभतेश्वपरीवारा॥ पुरंजनी॥
 हंजेवतिमदीएअविअसभाअधअधकोविमहाभाअधेओसमाअदो॥ इति
 मंतिका॥ किंअलीअंपहुअतायासेअणुजीइअतोहिंतिवेदीअदिगेपुरंजनी॥
 तासअंवरपईपईवराएमएपिअंवरवकमलाएसोवदिद्वोति॥ इति॥ उई
 हंजेअएदंसदातांपरिअतातांसम्मदंच॥ पुरंजनी॥ तौतुरीअंगछसति॥ सर्वाःप
 किंअलीकंप्रभुजनपाश्वेअनुजीविजनेनिबधते॥ ३
 ततस्वयंवरपतिःपतिंवरयामयापीतांवरइवरुमलयासवरीतव्यइति॥ २
 उचितमेवएतत्सर्वेकांपरिजनानांसंमतंच॥ १

॥ ६ ॥

६-अलं

परिक्रमंति ॥ नायकाः दूरादेव सहर्षं संभ्रमसु तिष्ठन्ति ॥ राजा ॥ स्वगतं ॥ दर्शनादेव
तन्वंगीप्रविष्टा हृदयं मम ॥ कृतमार्गमिवा बंध्यपाते नमदनेषु ॥ ता ॥ अपि च ॥ अ
र्धांगस्थितया धरेद्रसुतयानीतो निजाधीनतां नद्रुषु विषमेश्वराः प्रभवति स्त्रीरित्य
शंकं स्मरः ॥ एतद्रूपमधास्वये लुसुभगे नाथी स्ववाणा वलीलक्ष्मीभावविशं
कथामममनोदुर्गे निगूढं भितः ॥ साशंसं ॥ अपि नाम यथास्याममचित्तवत्ति
स्तथास्यापि मयि स्यात् ॥ अथवा कृतं संदेहेन ॥ यतो हृदयं हृदयस्य साक्षी
ति ॥ पुरं ॥ सानुरागमुपसृत्य राजानमुपचरती ॥ राजा ॥ अयि कुशलं भवत्या ॥
पुरं ज ॥ दातिं ए आरिमा किदि य किदि विशेषस्त आगमता गुग्ग हेता ॥ राजा ॥
प्रप्रं व्यर्थविशेषतां करकजे प्रोक्ष्मासि किं श्रीस्थिता चंद्रार्द्रपुनरुक्तं न तमलि
के चंद्रार्द्रमे किं शिवा ॥ किं वा त्वं कलकंठ निरुत गुतां वातां निजां वल्लकी सं
ददा ॥ नीएतादृशा कृतिप्रकृतिविशेषस्य आगमनानुग्रहेण ॥ ३

॥ ६ ॥

नास्तचितं विशेषात्रं इति भरतः ॥ २

नमालोके ॥ तैतः प्रविशति प्रजागरो नागराजो नायकानाथिकाश्च ॥ प्रजागरः राजा
नमवलोक्य ॥ सुवासुवासावसुवासवोपमः समेतियो यं पुरुषो मनोरमः ॥ पुरं जनी
त्वस्मदधीश्वरावरं प्रवीरमेनं प्रवीरतुमर्हति ॥ नायकाः ॥ समीचीनमालोचित
मायुष्मता ॥ नखलुराज्यं परिपालयितुं शक्यते वीरहीनाभिरवलाभिः ॥ किं त्वसि
तस्याः परो ये निबंधः ॥ जो मुयि पुंयोगप्रत्ययमुत्पादयति कीडाप्रग इव स दोष
दायतस्तिष्ठति च ॥ तस्मै राजे पुरमिदमात्मा वंचसमर्पया मीति ॥ प्रजागरः ॥
रामाः प्रविश्य हृदयं नयताभिरामाः वामाशयानपि हरन्ति नरान्सकामाः ॥
किंचित्नीयमिह किंतु वरेत्रका कतालीय एव यदितादृशनामभावः ॥ विधा
वभिमुखे तदपि संभाव्येत ॥ जरत्कारुपरिग्रह इहोदाहरणं ॥ राजा ॥ तदह
मिमां पुरमधिष्ठाया व्यग्रमनाः ॥ विश्वस्तैः परितः श्वरै रविचलै रन्विष्य सं
भाव्य च स्वात्मार्यापणमाचरा मिसु रुदेतस्मै महायोगिने ॥ अ व्याजप्रि

महान्स्वतु एवैष्ट प्रसादः तत्तु मया समं शाश्वती समाः रा ज्यं करोतु आर्यः॥ नियोजयतु अधिकारे
षु अधिकारितो भवान्॥२॥

॥७॥

मैहंतो नृणां सुखं एसा पसा ओ॥ ताम ए समं सा सदी ओ समा ओ रज्जं करेदु अज्ज
उतो॥ ति ओ जेदु अहि आरिसु अहि आरितो भवं॥ राजा॥ स्वस्व नियोग मश्चयं
तु भवंतः॥ परवत्त प्रेक्षणा य चरां श्वप्रेषयंतु॥ सर्वयथा ज्ञापयति देव इति प्र
ता म्यनि आताः॥ राजा॥ सहर्षं सचिवं प्रति॥ पुरंजनी च प्रवरा पुरी च मया
गतेनाप्य तत्तनयेन॥ अहो महद्राग्य मिदं मदीय मेका क्रियाद्यर्थ करीव
भूव॥ सचिवः॥ जयति जयति देवः अनंतरी य करणाय मयागम्यत इति
निष्क्रांतः॥ राजा॥ संभृतो पकरणमभिषेकैदिका गद्यमः इति निष्क्रांतः स
र्व॥ पुरंजन प्रसंजनो नाम प्रथमो कः॥ ॥ ॥ ततः प्रविशति चेदी२॥ अहो
ए आरिसिंदे वगई॥ जंते तां व आतो बंता सेतो असं सामितीं विस्मसि असुता
एता ए पंचस्सरहं आरुहि अ कंहं पिगवो देवो ति॥ ७ ७ ७ ७ ७

य२

॥७॥

अहो एतादृशी देव गतिः यत्तेन तेन वचनोपन्यासेन मम स्वामिनी विश्वास्य सुतायां तस्यां पंचाश्वरथं आरुह्य
कुत्रापि गतो देव इति॥२॥ तेता२

संतापयति निजं शिलां दिनमणि हासयति पाथोजनी ननु हारयति जलं शरी निजशिलां भूषयति सर्वो दिशं॥
सधूर्त परिभवति एक गुरुणी आस्मा कंतां स्वा मिनी अन्यो को मपिरमयति नास्ति पुरुष विश्वास लेशश्चले॥
अपि च॥ गुणवद्ध इति विमुक्तो राजसुतः सतया समुखरागः॥ शाखा लेवन शिथिलित गुरावंधे तत्रो र
ति वरा की॥२॥

संतावेदितां अंसिलं दिशामणी हासेदि पाथोजनीं तां हारे दिजलं ससीति असिलं
भूषयति सर्वो दिशं॥ सोधुतो परिहोदि एक धरितीं आला तां तं सामितीं अला कं विरमे
दितां थि पुरसेवी सास ले सो चले॥ अवि अ॥ गुणवद्ध ति विमुक्तो रा असु ओ सो त
एसम हरा वो॥ साहा ले वण सिटिलि अगुण वंधे तथ्यरो अई वराई॥ सैरला स
वरखवादा गुणमिलिदा ते तां कुडिले तां॥ मुक्ता इ सुवंध गुणा लोदु दि भूमि मिल ख
ला है वि॥ समरतां॥ आण तं लिदे ई रं जं रं णा वुतं नं वुति मदीया जा ति स्स
दि ति सो ये सणि जति तां हा करे मि ति निष्क्रांता॥ प्रवेशकः॥ ततः प्रविशति दे वी
वृत्ति मति का च॥ दे वी नि श्वस्य॥ हं जे वुति मदी ए तां जाणा सिं के हे हि तस्स हि अ अं

सरला सपक्षपा ता गु न मिलि ता तेन कुडिले न॥ मुक्ता इ पुरि वंध गुणालु उति मदीया जा ति स्स
दे व्याय तरा जो र तां तं वृत्ति मति का जा स्य ती ति सा प्रेषणी येति॥ हं जे वृत्ति मति के न नु जाना सि कथय तस्य हृदयं
लभं कुत्रे रा गिता॥

तथा करोमीति निष्क्रांता२

किं श्रुत्वा करिष्यसि प्रणयिनः ॥ सुं वै मि सं भाषतां ॥ नो सं तिष्ठते तनो ते असुगणः ॥ २ ॥
 सं तिष्ठतां वा या तु बा प्रोढ प्रेम परि क्षया त सु भगः प्राण प्रया तो त्व वः ॥ २ ॥ न त्व लु अ हं जानामि किं तु
 तर्क या मि म ग या वि नो दि न रा जा नो भ वं ती ति पंच प्र स्थ व नं ग तो भ वे त् ॥ ३ ॥

८

लगं क हिं रा इ तो ॥ व त्त म ति का ॥ किं सो उ तां क रि स्स सि प्प रा यि तो ॥ दे वी ॥ सुं वै मि सं भा स
 तां ॥ व ति ॥ तो सं डा इ त तुं मि दे असु ग णो ॥ दे वी ॥ सं डा उ वां जा उ वां पो ढो म्म प रि र त्व आ
 हिं सु ह ओ पा ता प्पा तु स ओ ॥ व ति म ति का ॥ नै र वु अ हं जा ण मि किं तु त के मि म अ आ
 वि तो इ तो रा आ तो हौ ति ति पंच प थ्य व तां ग मो भ वै ॥ दे वी ॥ मै ह दी मि सी म वे ण उ प्प र
 तां ता र वु मं को वि उ स्सा वे दु ॥ इ ति भू मे स्व पि ति ॥ त तः प्र वि श ति म ग या नि व तो रा ज
 ॥ अ हो म ह द य म ग या को तु क म नु भ तं ॥ त था हि ॥ पंच प्र स्थ व ने म या वि च र ता
 सि क्षा व श्म ष्टी पि नो वा णा ली प रि र ता स्य कुरा स्त ली क ता स्त स्त रा त् ॥ भ ल्ल
 घा त वि शी र्ण की र्ण व पु षः को ला श भ ल्ला द यः र व ड़ाः र व ड़ नि पा त मा त्र ठ नि ति न्या ल

प्ये

२ बाघाः
सकर

८

५ म ह ती मे शी र्क ष्ट ना उ त्प न्ना न र व लु मां उ था प य तु ५
 के पि ५

मुग्ध स्व भा व त्वा आ त्म नो न ग स्य च ज न कं न जा ना मि ॥ पुरं ज नी ति अ यं स क लो लो को मां भ र ता ति ॥
 अ त्र न ग रे ए तैः स्वा मि नी ति नि रू पि ता नि व सा मी ति ए ता व आ ना मि ॥ ३ ॥

प द्म पु सु वा मि ता स मु द यो ना न्य त्र सं भा व्य ते ॥ पुरं ॥ स्म य ते ॥ रा जा ॥ अ यि न द्रे को स्याः
 पुर स्त व च नि र्मा ता ॥ पुरं ज नी ॥ मु द स हा अ रा ए अ त तो ण अ र स्स अ ज ता अं तां
 जा ण मि ॥ पुरं ज नी ति अ अं स अ लो ले ओ मं भ ता दि ए थ्य ता रं ए दे हिं सा मि
 ती ति ती रु वि दा ति व सा मि ति ए ति अं जा ण मि ॥ रा जा ॥ गं ध र्वे ता वि वा हे न मा म
 नु र लो ष ॥ पुरं ॥ स ल ज्ञा नु रा गं रा ड़ाः कं ठे व रा ता मा ला म र्प यि त्वा ॥ अ ज्ज उ त
 अ हं तु हे सं वु त्ति इ दं ता रं ए द अ र ता र तु हं सं वु त्ति ॥ सं स्कृ त मा अ स्य ॥ त्र य ए बा ध
 ना रा ज नू भा या दा स स्त था सु तः ॥ ए ते स म धि ग छं ति य स्य ते त स्य त द्ध ने ॥ ती पो रा णि
 या प ट ति ॥ रा जा ॥ सा नं दं म र्ति मि व रा ज ल क्ष्मी भ व ती मा सा य रा जा य सं व तो मि ॥
 अ क स्मा दा या ता अ प रि चि त शी लाः प्र थ म तः पुर मि नू पो रा तां त ति भि र नु रा
 गो म यि कृ तः ॥ त्व या सा कं पा ति ज न ह म ह मु पे न स्म सु भ गे व यं ते य य मे नि
 य त मि ति नौ यां तु दि व साः ॥ पुरं ज नी ॥
 इ आ र्य पु त्र अ हं त व सं व ते ति इ दं न ग रं ए ते च ना ग रा स्त व सं व ता इ ति ॥ ६ ॥

इति पौराणि
काः पठन्ति ॥ ४ ॥

॥ ५॥

वती नाम धीश्वरा केन कारो न स संभ्रम विनया भिरा मं सलील चल चरण शरण शतित मंति
मं जीर रति तल लामं नो पस र्पति ॥४३॥ अति म० ॥ असुख शरीरा वि अदे ई किं पित चेदे रि ॥
राजा ॥ स संभ्रम मुप सत्या बले क्य च ॥ आः किमेत त ॥ तो प्रति ॥ केन त्वे न समा ह
ता सि मह तो प्य स्या दधे दं उ नाम न्यत्रा न्यु त भिक्ति एत ह दया द न्यत्र च ब्राह्मण
॥ ताभ्यां न प्रभवामि भामि नियत स्ता वे व सर्व प्रभू एकत्रा सि उ मा पतिः श्रुति गराः
सां गो पुर च स्थितः ॥ देवी ॥ उ शाय अधो मुखी तिष्ठति ॥ राजा ॥ स्वगतं ॥ आन तं
वदन मेरा दशो स्याः ॥ घृ ती वह दय स्थिति भाजौ ॥ उन्मुख वर सिजौ गुरु व तौ किं
विधेय मिह कि न विधेयं ॥ प्रकाशं ॥ प्राण प्रिये शा पिता सिम म प्राणै र्य दिव च सा
न वद सिखे द कारणं ॥ देवी ॥ किं विदु मुखी भय ॥ अण संक ता दा तिं दे ए दे सद ॥ ५॥

रमापति इत्यपि
पाठः ५

अन्य संक्रांताः इहानीते एते शब्दाः इति रोदिति १

अयमेकोपराधो महाराजस्य संतवः ॥ अन्यच्च भणामि ॥ तथा करिष्ये सियथा स्वच्छंद चारी न भवति ॥ ५॥

तिरोदिति ॥ राजा ॥ माशं कीः ॥ सचिव प्रेरणायामया मगया ये वने अगामि ॥ मम वचनं
प्रति सं प्रति सं प्रति पति न चेद्भवति ॥ रं भोरुस्तन शं भोरु परिकरं किं न दापयसि ॥ कोपा
कोमल लोल बाहु ललित कोपा शेन बधा दं क्तु निर्दय दं तं शनखरो ह्ने खस्त
नापी उ नं ॥ नामा पाय यशो भने धर सुधा सारं किमाशं कसे दासे दं उ विधि श्रमे उ न
विधिः सागस्य नागस्य पि ॥ वति ॥ अं अं एको अवरा हो महारा अस्तरव मिदवो ॥
अणं च भणामि ॥ त हां करिस्स सिज हो स छंद चारी त होई ॥ राजा ॥ मम स हज व
शस्य ते वसी करण विधिः किल सिद्ध साधनं ॥ नमति यदि तु जगमः स्वयं किमु मति
मं त्रम हो ष ध श्रमेः ॥ देवी प्रसद्या ॥ अज्ज उ तं म ए स मं एव विस अपरि सो ह रां का
वैति ॥ राजा ॥ वाढं ॥ त दुष्ट त त द्विषया धिक्ता र स जा दयो द्वा रि द्वा रि सु स ज्जा ए वा स्म

ति १

आर्य पुत्र मया सममेव विषय परिशोधनं कर्तव्यमिति ॥ २॥

॥ १० ॥

रागमनप्रतीक्षितस्तिष्ठति ॥ सर्वउत्तिष्ठति ॥ देवी ॥ पैटुमंदावमुक्त्वद्वारेण गतुः असौ अणदे
सो सो हलिज्जो ॥ राजा ॥ वाढं ॥ प्रविश्य ॥ रसज्ञः ॥ जयति ॥ देवो देवी च ॥ अयमयं स दो
दनदेशः ॥ राजा ॥ विलोक्य ॥ अहो सुभिक्षरमणीयं यं देशः ॥ तथा हि ॥ इह ॥ पद्याः
रत्नकोलिकाश्च कथिकाः शाकानि नानाविधान्यन्नानि स्फुटसौरभाति मृदुलान्यक्ष
लिरस्यानि च ॥ स पाहिं सुगंधयो घृतदधि क्षीराणि नीराणि च स्वादुस्वध सुशीत
लानि सुभासां वृत्तिका वीटिकाः ॥ देवी ॥ विभ्राजिद विस्रौ अज्जउत्तेता अलंकर
रणिज्जो ॥ राजा ॥ इति मतिके ॥ खयो तावि मुखो द्वारोः पंथानमादेशाय ॥ इति
मत्तिका ॥ एहं एदु महाराजो देई अ ॥ राजा देवी च परिक्रामतः ॥ प्रविश्य सुमानदेव
दृष्टि दानेनानुगृह्यतामयं देशः ॥ राजा ॥ इह हि ॥ प्रदीपाः सौवर्णललितलल

॥ १० ॥

एतु एतु महाराजो देवी च २

विभ्राजितविषयः आर्यपुत्रेण अलंकरणियः ॥ ४

३

नखडाः रुताः ॥ अपि च ॥ परंधन्या वन्या धनमसरा कुं भस्यलभतः सुरधुं जादंजः समद
गतयोदंति पतयः ॥ प्रियावक्षो जोरुदितयगतिसादृश्यसुकतप्रभृतत्वादास नममरा
रपातस्य विषयाः ॥ सस्मरणं ॥ प्रियामना पृष्ठवनमागच्छतामयानसुविहितं विहितं ॥
स्वभाववामा हि वामा जातिः ॥ विशेषतस्तदशी मनस्विनीति ॥ त्वरितं परिक्रम्य ॥ त
न्वानानि जसपनिस्मितसुधाकर्षरपरस्रवं कुंदं दीवरं दं दं दनमधीक्षारं च दृग्विभ्रमे ॥
रुत्वादास दुकूलचंदनयुतौ मांगल्यकुं भौकुचौ सोत्कुं दं न कथं पुरेव सुमुखी मार्गमम
प्रेक्षते ॥ प्रत्यु म्यातिवेगादिव किमपि परिधे मोदाश्रुलेशैः पायं संपाद्य पश्मव्य
जनकलनया वीजयित्वा तु कूलं संस्नाप्य स्नेहनीरैः प्रणायरसभरैस्तर्पयित्वा कथं वा
नातिथ्यं मे करोति श्रुतिं गतया ददिरस्याः पुरेव ॥ इति मत्तिकां प्रति ॥ अयि भद्रे भ

ज्य ३

पथ

॥११॥

लता ३

शब्द ५

अयंदक्षिणपंचालगामीयं पथः पुरः ॥ इयमुत्तरपंचालमेकपथुपतिष्ठते ॥ राजा ॥
किंचित्संदिग्धवतिष्ठति ॥ देवी ॥ दक्षिणपंचालोऽनुग्रहस्तोत्रम् ॥ राजा ॥ प्रविश्य ॥
अहो मनोहरो यं देशः ॥ यत्र ब्रतं तियुवतिविततिललितकिसलयकरतलकलितम
रकतमणिमयवलयरणीतमिव मधुमदमुरितसमुरितमधुकरनिकरमिलितमद
कलकलरवकुलकलकुहकितमिदमभि मदयतिरसिकजनहृदयमिति ॥ अ
न्यतश्चातुभयते ॥ समविहितनागरविरागभागे तरसागरसमुदेंचंचरीकचं
चलाक्षीणां पंचमरागप्रपंचनं ॥ अपि च ॥ क्वचिद्विताकर्षीततततघनानदभ्र
धिरप्रास्तोयं एतो ध्वनिरनिभृतं संप्रसरति ॥ क्वचिदेदव्याख्या क्वचिदपि पुराणा
प्रपठनं क्वचिकाव्यालापाहरति किल पंचालविषयः ॥ नेपथ्ये ॥ जयति शिवः

च. नमः ४

॥११॥

अंतर्जवतिका २

४ ॥ देवनियुक्तेन मया उक्तियुक्तिविशेषेण परचक्रवर्तिं अवधार्य देवस्य निवेदिंतुं सति गमनीयमिति ॥ ४

अ ४

२ अविवेक

सुखाय शुचिसमयो भवतु देवस्य ॥ रवितापजुषामिहा ध्वगानां विटपिष्ठा यमवाप्यता
यः शान्तिः ॥ सुभगः सरसीरसावगाहः परिणामे रमणीयता दिनानां ॥ राजा ॥ तस्य
मपि हृदि नीमवगासु निवृता भवाम इति निष्क्रान्ताः सर्वे ॥ ५ ॥ पुरंजनरंजनो नाम
द्वितीयोक्तः ॥ ६ ॥ ततः प्रविशति चरः २ ॥ ७ ॥ देवैः अस्मिन्नेताम एतज्जुतिवि
शेषेण परचक्रवर्तिं अवधारि अदे अस्मिन्नेवेदिंतुं सति गमनीयमिति ॥ त्वरितं परिक्र
म्य पुरोदष्टा ॥ एतं सिद्धपरखोणमवसुणो इदं ओषधितदोरा उतं तं जातिस्सं ॥ ततः
प्रविशति सितपक्षः ॥ अहो नूतनराजवल्लभता जनितमहोभाहे न दक्षिणपंचालसा
र्थवाहे न जलवाहे न उत्तरपंचालवास्तव्येषु अस्मासु महदौदास्यमापादितः स्मामी ॥
यतः देशे दक्षिणपंचाले सानुगो वलते सदा ॥ निजमुत्तरपंचालं परकीयमिवोद्वेष्ट

४ ॥ एष सिजपक्षो नाम ब्राह्मण इत आगच्छति ततो राजवंतां तं शीष्यामि ॥ ४

१२

८

आर्यप्रणामादि

ति॥ मयापि प्रभुमुपसर्पितुमवसरो न लभ्यते॥ यतः॥ प्रियायाः प्रत्यक्षे स्मरमैस्सृणुतीना
परवशो न्नदः क्रीडा मगद्वविनोदं रचयति॥ अन्धश्चेचास्याः कतिपयहितैरेव
सहितो वने पंच प्रस्थे विहरति विमुग्धो मगयया॥ सचितं॥ सविज्ञाता भिरव्यप्रभु
मुपकृतिव्यातिपरं सखायं प्रेयां संस्मरति न महायोगिनमसौ॥ क्रते तं स्वालो
के विहरतु च लोके कथमयं प्रकाशं कः कर्तुं प्रभवति विना मित्रमपरः॥ चरः॥ उप
सृत्य॥ अज्जपेण मामि॥ सितपक्षः॥ विलोक्य॥ सोम्य सुलक्षणा चिरं जीवा॥ कप्रस्थि
तो सि॥ चरः॥ किंपि अज्ञाहितं राजकज्जं आवेदिदं तं महारास्सति वेदिदं॥ सित
पक्षः॥ महाराजस्य किमत्याहितं कार्यं न चेदप्रकाश्यं तदा वेद्यतां॥ चरः॥ १२॥

स्वप्रकाशो ४

१२

किमपि अत्याहितं राजकार्यं आपतितं तत् महाराजस्य निवेदयितुं॥ २ प्रस्थितोऽस्मीति शेषः २

सुवासितजनपदो अनुभूयतां देवेन॥ २

नारत्नकुलिता प्रभासंते ध्वांतं दिशि दिशि निरस्तं विदधतः॥ अमी चित्रापीता रुता धवलपा
लाशसितयः क्वचिन्मिश्रमिश्रत्रिगुणसदृशा भोति मरायः॥ देवी॥ सुनासिदजराव
मो अणुद्वी अदुदेरा॥ राजा॥ नलिनी नालिन्योदारे परि कामति॥ प्रविश्यावध
तः॥ देवदश्यतामयं देशः॥ राजा॥ सप्रमोदं॥ अविरलवहलपरिमललोभप
रिमीलितमिलिंदमालवलितशोभकस्तरीयनसारगंधः॥ सारप्रभृति सुगंध
वस्तुशैलविविधगंधतैलसंभृताः प्रायेणान्नापताः अपि चान्ना॥ व्याकोषको
कनदकैरवपुष्पकोषजनामलः परिमलः कृतचित्ततोषः॥ वासंति कावकुल
जातिलवंगवल्लीमल्लीभवश्चपरितः प्रसरीसरीति॥ देवी॥ पंचौलविसमो
पेखतिजो॥ राजा॥ देवहृषितहृद्वारमुपसर्पति॥ प्रविश्य श्रुतधरः॥ देव॥

चंदन

पंचालविषयः प्रेक्षणीयः॥ २

कथं कथमपि प्रतार्य विसर्जिता ॥ तं आगतवती ॥ ततस्तेन भगिनीति भक्तितो विवर्णवदना आत्मनोऽभिप्रायं
निवेदितवती ॥ ततस्तेन लिखितस्योपरिकोपिन प्रभुरिति भक्तितो अकल्याणरूपेति ज्ञात्वा न कोपित्वा
वरिष्यति ततः अलसितगतिरेव इमं मर्त्यलोकं बलाकारेण उबभोक्ष्यते ॥ ३ ॥

॥ १३ ॥ कहेकहं पिपदारि अ विसर्जिता ॥ तं आदवदी ॥ सितपक्षः ॥ ततस्ततः ॥ चरः ॥ तैदो देता व
हिति अति भक्तिदा विवर्णवाणा अप्यतो अहिष्या अतिवेदिदवदी ॥ सितपक्षः तत
स्ततः ॥ चरः ॥ तैदो देता लिहदसं उ अरि को विता प्यदं ति भक्ति अ अकल्याणरूप
ति जाति अल को वि तु मं वरिस्सदिता अलसिवदगदी जो अ इ मं मञ्जलो अं बलामो
डिएल उ प भुजिहसि ॥ ऐदं अ महं जवणा तुहं सहा आ प ज्जारो लाम भादा अहं च
तुहं अणुया थि यादं लि ति आसा लि असा प क्षा विदौ ॥ सितपक्षः ॥ ततस्ततः ॥ चरः
तैदो मगे च उ वे ए लं सह वि आरि अ एकदौ दे ल ए क रौ त थं सबला ए दे असं पुरं
पविती अ स घं द वि हारो कर ति जो ति ॥ सितपक्षः ॥ अयमपरो ग उ स्यो परि पि को ॥ १३ ॥

४ x एते च मम वनास्तव सहायाः प्रज्जारो नाम भ्राता अहं च तव अनुयायी जातो स्मीति आश्वास्य सा प्रस्थापिता ४
२ x ततो मार्गे च उ वे ए न स मं विचार्य एकतस्तेन एकतस्तया संवलया देवस्य पुरं प्रविश्य स्व घं द वि हारः करणी २
यइति x २

x भगवन् अपि अस्तिकोप्यत्र उपायः ४

इदः ॥ दुर्निवारा प्रसराचेयं राक्षसी ॥ ॥ यस्याः ॥ पाणिभ्यां परितः प्रपीड्य निभ्रतं निश्चो
त्य निश्चोत्य च स्व घं दं फलवज्जगतिर भसाहा स्वादयं त्या अपि ॥ अभिं कुं भ भुवो यथा
हुत भुजः काष्ठौ मिदं यथा सत्कृतानि यथा अते सुमनसा नासीदलं प्रसयः ॥
चरः ॥ नै अवं अवि अस्थि को वि रथ उ आ ओ ॥ सितपक्षः ॥ अस्ति ॥ चरः ॥ तौ प तत्प्रकाशय ४
आसे हि ॥ सित ॥ अस्ति चास्य राजः सहजमुहद विज्ञातलक्षणे महाप्रभावो गो
स्वामी ॥ प्रियाया सौख्यं पर्ययति यदिकौ शं सैकलं समस्तास्ता गाश्च प्रवल यवन
विकलाः त्रास चैकितः सयोगीतां भूतिं सपदि मुहदेदास्यति ययान तस्याराक्षस्या नयव च
न पिशाचादपि भयं ॥ अपि च ॥ पत्रं च पुष्पं च फलं जले च भक्ति प्रदत्तं बहुमन्यते
सः ॥ सर्वार्थ पूर्णस्य धनार्थपेक्षान तस्य काचि स्व सुखानुभूतेः ॥ चरः ॥ १४ ॥

यदिदृशस्तस्यसत्त्वाप्रसिततकदापिकुतो न संभावयति ॥११॥

॥ १४ ॥

जैर्इरिसो अस्ससहा अस्थिता कदा विरुदोण संभावेहि ॥ सितप० ॥ स्त्री पारवश्यादा ॥ प्राणे
योपि प्रियतमा दारयेति सुहृज्जनादा ॥ यतस्ततो धारयेति सारशब्द मिरुस्त्रियः ॥
अपर्वमस्य स्त्री पारवश्यं ॥ तथा हि ॥ पिवंस्यां कां तायां पिवति रसयं त्यां रसयति स्व
पत्यामेतस्यां स्वपिति निगदं त्यां निगदति ॥ विषीदं त्यां सीदत्यह हः विलसं त्यां विल
सति प्रहृष्यं त्यां हर्षं वहति विहसं त्यां विहसति ॥ चरः ॥ तौ तु मे अणुसंधावेहि तौ ॥ तत्तलं अनुसं
सित० ॥ यद्यपि ॥ हितोपदेशो मम न प्रवेशं तन्मानसे लप्स्यत इत्यवैमि ॥ दोषा
गमापादितकोषबंधे करः सुधाभास इवारविंदे ॥ ॥ तथापि ॥ समये मयानि
वेदनीयः स्वामी ॥ चरः ॥ कैहिं दा तौ देवौ दुविस्मदि ॥ सितप० ॥ हृदिनी मुवगाह्य
निर्द्धौ देव्या सर्वतो मुखेन सेनापतिना च सममंतः पुरदारवेदिकायां तिष्ठती

तत्तलं अनुसं
ध्यापयन् ५

॥ १४ ॥

कुत्रेदानीं देवो भविष्यति ॥ १२ ॥

* राजहिते विनास्ते किं नाम गोपनीयं तत्तु वेदयामि ॥ चंडवेगो नाम चंडबलो गंधर्वराजः सितासितरूपेण विंशत्य
* धिकसंशतगंधर्वसैन्येन देवस्य नगर उपरोक्षं आगच्छति ॥ अन्यच्च ॥ कालकन्या जरा नाम कापिरालं सी
* अभीका भूत्वा उपभोग निमित्तं देवलोके गता ॥ राक्षसीति देवैर्देवैरतो धिकता मानुष्यलोके आत्मनोरमतां अ
* न्वेषयेती प्राज्ञे नारदमहर्षि मन्वर्थितवै ती ॥ ४४

तौ अहिदेसितो दे किं नाम गोवलिज्जंता लि वेदिमि ॥ ॥ चंडवे ओणाम चंडबलो गंध
वरा ओ सिदासिदरू एतां विसाधि असत्तसदगंधवसेणो एतां दे अस्पृणारं उ अरुंधिदुं
आ अघदि ॥ सितपक्षः ॥ अहो महत्कष्टं ॥ यतो मंदेहा इव मंदेहा अक्षयदेहा श्व
ते गंधर्वाः ॥ चरः ॥ अणुच ॥ कालकन्या आजराणाम काविररुवसिं अही आहु
वि अउ अहो अणिमि तं दे अलो अंगदा ॥ ररवसिं ति दे एहिंदुसदो धिक्किदा माणु
सलो ए अणुणोरमतां अणो संती ॥ मजोणारमहे सिं अभा शिदवदि ॥ सित०
॥ अहो दुर्विदग्धायाः कामावेशः ॥ ततस्ततः ॥ चरः ॥ तैदा देता अहं अई च तौ
अणि एदा एतां दे जोगो वरो कुलसिलध तो हिं अ अणामो जवतो सरो उ इदो ति

मंदराइहाये
वाते मंदेहाः
असुरा इव ४३

ततस्तेन अहं अकिंचनो अनिकेतो न ते योग्यो वरः कुलशीलधनेः भयनामाय
वनेश्वर उचित इति ४२

श्रुतं किंतु तस्या राक्षस्याशंकते मे हृदयं ५

॥ १५१ ॥

नृपस्येदं पुरं सैनिकाः ॥ राजा ॥ आह किमेवमुच्यते मूर्खाः ॥ पुनर्न पथ्ये ॥ धारावाहिना
 रांधकार विकिरेः रेतैः शमैः सप्तमिर्विशत्यन्यधिकैः प्रचंडचरितैस्तैश्चंडवेगानुगैः ॥
 संग्रामं प्रकरोति यंच वद नो राजः पुरीषालयन्ये कोयंबडुधा प्रजागरमहावीरोर
 लोज्जागरः ॥ राजा ॥ सहर्षं ॥ देवि श्रुयतां त्वदीयमहावीरस्य महादारमो जायि
 तं ॥ देवी ॥ सुदं किंतु ता एरखसीय संकदी मे ही ॥ राजा ॥ काशं का तस्या वरा
 क्त्वाः ॥ पुनर्न पथ्ये ॥ अज्ञातोऽस्य तना प्रजागरमहागंधर्वसेनासमारंभे सत्यनि
 वारितं कलयति श्वेतां पताकां निजां ॥ उच्चैर्मुद्रिपुरस्य कालं तनयानीलां पता
 कां स्थितां पुतायां बुधिरावली मिव वियत्यं शरं चंद्रिकां ॥ अपि च ॥ नगरशि
 दृष्ट्वा वैजयंती स्वकीयां समधिगतबलानां यावतीनां च मृतानां ॥ विकलितपरिखा

रसि

॥ १५१ ॥

मनः

लंगोपुरे तोरतो वा प्रसरति गतशंकं सर्वतः संप्रचारः ॥ राजा ॥ सशंकं ॥ आत्मगतं अंतैः पुरं
 मात्रशरणाः संवृत्तोऽस्मि ॥ सचिंतं ॥ पंचप्रस्थवने यथेष्टं गगया कोतहलं हरतो हरेत इति
 विगाहनसुखं रूडे पुरे मे पुरे ॥ चिंता संततिस्तु ममानसधृते रतः पुरे विप्रिया संभाषा परिहा
 सकेलिकलिका हरे परास्ता धुना ॥ देवी ॥ स्वगतं ॥ मौ अवली एत एकामिती एगु तं उहकु
 तो वि अ अजउ तो यदो मे ओ ति दं हो बलं चिंता अलसतां दी हती स सि अं च लखवी अ
 दि अदो अवरं अले सु मंदा अरो कु विस्तर्दिति ॥ राजा ॥ नम एष्टा निष्क्रांता ॥ राजा ॥ तुली
 माते ॥ प्रविश्या ॥ सितयक्षः ॥ स्वगतं ॥ शबली कृतमानसः प्रियानवलीला कलना
 दिवैरुतैः ॥ अवलीठपराक्रमः परैरवलीभावमयं समागतः ॥ तन्मदुक्तमिदानी
 मपि स्वीकुर्वीत ॥ स्वीकरोतु वा न स्वीकरोतु वा ॥ आयत्काले नादते नापि हिते विणा

या

* मो विद्या तया कामिन्या उममुपपुक्त इव आर्यपुत्रः यतोऽस्य ओत्ति म्यंदो बल्यं चिंता लसत्वं दीर्घं निश्चसि
 * तं च लक्ष्यते अतः परं अस्मासु मंदो दरो न विष्यति इति * ६

॥ ९६ ॥

हितं श्रावणीयस्वामीत्कपभृत्यः ॥ देवः ॥ आक्रांतमेव वलिभिः सकलं पुरं ते स्थानादि
जाः प्रचलिताः निजवृत्तिहीनाः ॥ लेखाकरस्य विषया करणस्य लुघागुप्ताः क्वचि
क्वचिदपि प्रचरंति पौराः ॥ तत्सुहृद्वलमवलंब्य विपदमेतामुत्तरीतुं प्रभविव्यतिदे
वः ॥ राजा ॥ कस्तादृशः सुहृद्यो मा सुहरेत् ॥ सुहरे का प्राणप्रिया सा च स्वभावाद
बलाभीरुश्च ॥ विशेषतश्चाद्यचिंताशबला ॥ सितः ॥ नैश्चथाः सहचरं पुरस्थितं
योगिनं बहुलपक्षसंभवे ॥ चित्रमत्र सितपक्षचंद्रिकाचाकचिन्मवलनेपिते
क्ष्यते ॥ सरव्याकूटलिकेन येन विभुना दत्तं पुरं मे यसा सर्वार्थक्षममेतदत्र कर
णप्रोढः प्रसादीकृता ॥ तन्नामाय्यविजानेतः परगुणव्यासंगमूढासनसे
यं युज्यत एव ते परिणतिः सौख्यं कृतघ्ने कुतः ॥ राजा ॥ पुरदायिनी प्रातोश्वरी

॥ ९६ ॥

सूचकः २

तिनिष्क्रांतौ ॥ विष्कंभकः ॥ ततः प्रविशति राजा देवीसेनापतिश्च ॥ राजा ॥ सौपहासं ॥
अहो अनात्मवेदीभिर्जिधर्वैः यवनैश्च ॥ मत्पुरमभियोक्तुमुद्योगः क्रियते ॥
आः काशान्तिरेतेषां पुरघाया मय्याक्रमितुं ॥ यतः ॥ सर्वत्रावलते प्रजागरपरी
पालो न्यपालो कितो मत्संभावितसर्वतो मुखचमूनायेन संभाविताः ॥ द्वारि
द्वारिमहोदयः श्रुतधराभिरव्योवधृतो युमानित्याद्याः सुभयश्चरंति विकटा
टोपैर्वलैरन्विताः ॥ सेनापः ॥ देवसुभयानामुत्तेजनाय मया पिगम्येत ॥ रा
जा ॥ समीचीनमभिहितं ॥ सेना ॥ प्रणम्य निष्क्रांतः ॥ ने पथ्ये ॥ त्वं गतुं गतु
रंगरिं गणकलारंगं प्रसंगस्फुराच्च ॥ गलतोपदर्शितनभः कासारनीलोत्प
लाः ॥ गंधर्वाः असितासिताः समवलाः आक्रम्य पर्यायितो मन्दंति प्रसाभं पुरं

तमिदीतो

उलासविशेषः मनः ३ तुं २

संभावनायां

नाम-

॥९८॥

यलंकृता

स्वामीयेन सन्तोषं न पदं प्राप्य वैरोचनि हारेतामनुभावितोतिविषमां संप्रार्थना
दुर्दशां ॥ वक्रो यस्य वह्न्यहानितपसः सिद्धिश्च यस्मिन् तस्य सत्यं सत्यमि
ति ब्रवीषितमहो भाग्येयं शोलभ्यते ॥ अथवा ॥ अपारमार्थिकदृष्टिरे
वा एवायं जनः अंतर्हंतपदं निधाय पशुनायाकांतमिंदोरसौ क्षीक्ते येन विवर्द्धि
तो न सहते मित्रस्य तस्योदयं ॥ हरोदंबितचंद्रिकाचयचमत्कारप्रसक्तात्मना लो
केनास्य सुधाकलानिधिरिति व्यक्ताभिधास्वीकृता ॥ वाल्येरासुविहासलाल
सलसद्गोपालिकाललिखितस्तारुण्ये पुरिराजराजमदभाक् भूपालकन्याव
तः ॥ स्निग्धः श्यामलपुमदासमुभगः शृंगारमूर्तिः प्रभुः सर्वेषां हृदयंगमः स्व
वपुषा विभूय मय्याबभौ ॥ अस्मिन् ॥ अहो अहो भिर्बहुभिर्यद्विद्यते समाधि
यज्ञार्चनकर्मभिः फलं ॥ अवाप्यते तन्मयि सर्वमानवैर्मुकुंदनामक्षणा मात्रकी ॥९८॥

मेवलुभा ॥ तयाप्यहंपरिलक्तः ॥ आकाशे ॥ हा प्रिये परिष्वजस्व मी ॥ सित ॥ अद्यापि
स एवास्य व्यामोहः ॥ तत्तदुर्जनसंगद्विषितहृदे भूमी सुजेशोचने नैतन्मद्वचनं सुधा
मृतरसप्रस्यंदनं रोचते ॥ जिह्वा यस्य दृढंगतारसिकतामस्ते सुतिक्तेषु बान
द्धिनादिवसानसावतिरसां प्राक्षामपि श्लाघते ॥ अक्ताय नित्यं परिशीलिता
यदुर्लभ्य कस्मादपियोहिताय ॥ नम्यंजनं कामयतेति वामं स्याज्यः सरो गोव
न्कोनिकामं ॥ तदयमिदानीमस्माद्येयो मया ॥ गोस्वामिना केवलमुद्यता
सौमित्रेण गोः कामदुहः प्रचारैः ॥ संकोचशीलो निशिवंधुपप्रामोदनीयः
प्रतिबोधनीयः ॥ राजानं प्रति स्वस्य स्तुते इति निष्क्रान्तः ॥ नेपथ्ये ॥ आः पु
रंजनकगच्छसि ॥ प्रज्वारो यस्य सहजो भगिनीकालकन्यकाभयं मानजासि
यवने शमुपस्थितं ॥ अन्यतो नेपथ्ये ॥ महाहवे विनिकृता स्वयायं वीरमानि

॥ १९७ ॥

तत्रैतन्निजगिरिदमसेतुविपदं तदायताः एते म^स किल गुणाः कामधुमये ॥ इति ॥
 ततः सात्वरिततरं प्रचलिता अनुगायल्लोकाननुग^म स्वामी पदान्द्रुमेव्यतीति
 ॥ अवि० ॥ सहर्षं ॥ अतः परंपुरंजनप्रतिकारः करस्य एव ॥ विलक्षणं प्रति ॥ स्वेका
 र्यसाधयतुभवान् ॥ विलक्षणाः प्रणाम्यनिष्क्रान्तः ॥ अविज्ञातलक्षणाः ॥ एतत्कु
 र्वतामयावदुसाधितं ॥ यथा ॥ यप्रान्प्रबोधयितुमंबुजबंधुना स्वाभासं प्रसार्यति
 मिरप्रसरोन्यवारि ॥ आशाप्रसाधनमकारिचिरायकोकलोकस्यशोकउदधा
 रिते मां मनस्तः ॥ ततः प्रविशति नवलक्षणा २ ॥ एषस्वामी मामेव प्रतीक्षते ॥ अ
 स्ति चास्य सर्वावेष्या मयिगुस्तरः पक्षपातः ॥ सस्त्राघं स्वतः सत्प्रामातेये भव
 ति चिदानंदसदने कृपापारावारे विमतिमिरुके वा विदधति ॥ तथा ये तन्मा
 यापिहितनयनानां जउधियां नवंति भ्रांतानां स्वपरपरिमोहाविमतयः ॥

हि

॥ १९८ ॥

दिने ॥ ४ ॥

उपसृत्य प्रणामति ॥ अवि० ॥ सानंदं अंगानि परिमृज्य ॥ भद्रे स्वागतमिहास्यतां ॥ न
 वलक्षणा ॥ प्रसदमभिनेयोपविशति ॥ अवि० ॥ संक्षेपस्तावत्स्वरत्नं कथयतु भव
 ती ॥ नवल० ॥ स्वामिप्रसादात्कलिनिर्मुक्तया श्रीरंगनाथस्थितिमंगलं तं कर्णा
 टमासाद्य मयान्वभावि ॥ दिने वदिरनुक्रमेण विशुद्धपक्षंकलयेव चाख्या ॥
 अवि० ॥ ततः २ ॥ नवलक्षणा ॥ ततो भयोवदिका मय्यागुर्जरदेशमहमा
 गता ॥ अवि० ॥ अथ तत्रत्ये विवर्द्धिता भवती ॥ नव० ॥ वदिरुदरे तिष्ठतु ॥ ते
 च ॥ स्वयमेव यंगोमिनः किमनया परकीयया परशस्य चारित्या गवा
 प्रयोजनमिति निरुद्धप्रसरतया सपुत्रां मां जीर्णतामनयंत ॥ अवि० ॥
 अहो मूर्खतागुर्जराणां यत्र ब्रह्मप्रतिष्ठा यत्र चिगुणविदा यत्र लक्ष्म्यानि
 वासा विष्णोर्यत्र प्रसादः स्वकरधराणो यत्र मित्रानुरागः तत्समं पुष्पमन्या

॥ १० ॥

न्यपिकुमुदसुखान्येवपुष्पातिसेयंगोरेखान्याभ्यगावोजगतिवदुविधाएवमद
स्यबुद्धिः॥ततः२॥नव॥ततोयत्रनसम्माननचवेधुमित्रविशिष्टशिष्टसंनिधा
नंतत्रदेशेनवस्तव्यमिति विचार्य प्रातिष्ठे॥अवि॥ततः३॥नवल॥ततःकु
त्रचित्केनचिददत्ताकुत्रचित्केनचिपदैमानिताकुत्रचित्केनचिदाग
तेस्वागतंकुयद्रुच्यंतंननिवारयेरितिरीतिमवलंब्यसंभाविताकुत्रापिचि
तप्रसादमलभमाना॥समाहृतब्रह्मश्रियमिवसमन्तात्तरकलदिजा
नामालायेस्तपनतनयावीचिनिर्देः॥लताकुंजेभाम्यत्मुखरमधुप
श्रेतिरतिरुपाणांगोपालप्रियवसति बंदावनभुवं॥प्रत्यक्तामलपद्मराग
शकलेगारुत्मतैः कोमलैः संदध्यै नवकेलियंजरुवश्रीभाजिवंशीवेष्टे॥स्ति
ग्धः स्तिग्ध हरिदलालिललितेचंचत्फले सुस्थितोयत्रन्यजयतिसरूपम

॥ १० ॥

तनात॥सोहंकलिः कलिरस्याभिधेयेतस्यचसत्यंसत्यमिप्रतिष्ठादीयते॥अस्तिचास्मद्देन
वलक्षणनामकायिकामगवियस्याः कामपिकलांकोपिकुत्रापिकदापिनलब्धुमर्हतीतिभक्ति
ते॥अविज्ञा॥अहोवचनोपन्यासचातुरी॥रक्ताहोमलिनः पिकोमधुरयावाचापरंश्राप्य
तेऽमेध्यासीकदुकाषलेपिशकुनास्यामेनकाकोच्यते॥सुश्राध्यो नवलरुणाप्रतायना
दस्यंतदुष्टोप्यसावेकः कोयिगुले विलक्षणातरः स्यात्सर्वदोषापहः॥ततः२॥विल॥त
तोमयोक्तंयद्येवंतस्मिन्मितिमानप्रकाश्यतेकथमननुभूयश्रुतामृतावाजानातिजनता
अवि॥साधु२॥ततः३॥विल॥ततस्तेनदुर्यशोमलिनमात्मानमुत्तलविध्यता॥दे
वनेयंमोक्तव्याशितभृगतयासर्वान्अस्मान्भवेतंचाप्यभिभविष्यतीतिस्वानुचरैनि
वार्यमाणेनापिप्रातिभ्योपिप्रतिष्ठागरिष्ठेति सवत्सासामोचिता निवेदिताच॥कलिः
साधुः२कलिरितिकलिरादितनयाजलेमज्जन्यासोमुनिरभिदधेसज्जनमुदे॥तदेत

हंतदेहं समाधिगतवती मयत्र साताम्रपत्नी गिर्यदमृतचरशुक्तिश्रेणयो मौक्ति
 कंततत्फलमभिलषनीयं स्पष्टमुक्तावयंति ॥ साहं स्वामिना कस्मै चिप्रयोज
 नाय समाहृता पुत्रयोरनयो रिता मवस्थामवलोक्य उदिग्तास्मीति ॥ अवि० ॥
 ततः ॥ नव० ॥ ततस्तेन वैद्योऽस्मीमांनुपाचरामीति प्रतिज्ञाय कृष्णगवी
 क्षीरधारया विशेषेण सिकावपितौ न चेति तौ ततः सचकितमिव देशकाल
 नियतत्वादस्योपक्रमस्य नेदानीमिह प्रसरति विचार्य शुश्रूत चरकपु
 रानुनि ॥ प्रणीतसारामृतनामरसायनप्रयोगेण सप्ताहमात्रादेव तेन
 तौ पूर्ववत्कृतौ सकृतौ च ममापि परिभ्रमणश्रमवैकल्यमपनीतमिति च
 रितार्थास्वामिपादफलमागतास्मितदाज्ञापयतु स्वामी ॥ किमर्थमयमा
 हतोदाशीजनः ॥ अवि० ॥ कर्तकथयित्वानिष्क्रान्तः ॥ नव० ॥ परिक्रम्य ॥ २९ ॥

रुप्रियहामनोरमताशीलपरिहासपद्मलतयामापरिहृत्य कुत्रुत्तस्तिष्ठसीति ५
 छल्लसेवारुचिः २

दृष्ट्वा एषा मलयध्वजरमणीदुरुत्तरतरंगितापरपारे विवर्तमानं भर्तारमपश्य
 ती चक्रवाकीव न्याकुलाग्रगस्त्य महर्षिपत्न्या अमितलक्षणाभिधया सुत
 या समनुरुध्यमाना शोचति ॥ प्रथमत एव मया निपुक्ता विरोचन इमाम
 वलं व्यतिष्ठतीति ॥ अवसुरं प्रतिपालयामीत्येकांते स्थिता ॥ ततः प्रवि
 शतिवैदर्भीरुपेण पुरंजना अमितलक्षणा च ॥ वैदर्भी ॥ हा पि अहमणो
 रमशीलपरिहासपेसलदाहं मय परिहरी अकहिं लुको चिद्वसि त्तिरोदति ॥
 अमितलक्षणा ॥ अम्ब किं रोदिषि ॥ संपूर्णनगरस्वामिन्यासि ॥ वैदर्भी ॥
 ऐक्येण देण ददु एण वित्तसमर्थं पुंतां विभादिता अरं महसुणा सुणां
 ॥ तारवते चेदभदिं पिसहस्सरस्तिहीतां तासां सुग अतां मिवैको मिता
 न त ए ॥ अमिले ॥ यत्र कुत्रापि प्रियो न्विष्यतां ॥ वैदर्भी ॥ इतस्ततः परिक्रम्य स

५ एवैतेन दयितेन विना समस्तं पूर्णं विभाति नगरं मम शून्यं शून्यं ॥ नक्षत्रचंद्रभरितमपि सहस्र ५
 ५ शिंहीने निशा सुगगनमिव यन्मियाः ५

इतो लता नि कुंजे सुशतसो अचेवितोपि प्रियो न लक्ष्यते ॥ एषो विलोको न कथयति कुत्र गतः प्रिय इति ॥
 ३२ ॥ प्रज्वालयेत्तां यत्र प्रिया सदर्शनं लघुकं शरीरं आकुटीकरिष्ये ॥ एषा चित्तान करोति तत्स्वयमेव
 रचयामि इति ॥ ५

॥ ३२ ॥

निश्वासं ॥ इदं लता नि कुंजे सुशतसो अतोपि सिद्धो विपि श्रोतलक्ष्मी अदि ॥ पुच्छितो
 विलो श्रोतलक्ष्मी कहं दि कहं ग अति श्रोति ॥ अमितलक्ष्मी ॥ अंबधीरा भव ॥ प्रि
 यदर्शनं भविष्यति ॥ ॥ वैदर्भी ॥ वारं वारं मन्त्रिष्य ॥ वैदर्भी पञ्जाले हि चिदंज
 हि पि आसंदं सुतालकु अं सरीरं आकुटी करिस्तं ॥ अमितं ॥ किमैवं त्वर
 से ॥ वैदर्भी ॥ ऐसा चिदंता करे दिता स अंजे अ विरमिति चित्तं रचयति ॥
 अमितलक्ष्मी ॥ उच्चैः शब्दं ॥ आर्वाः पवित्राय च्च ॥ २ ॥ नव ॥ उपस्य वा
 रयति ॥ वैदर्भी ॥ तां मुंचे हि ॥ मां एको सितु मे ॥ नव ॥ अहं कापि न वा
 मि ॥ प्रियं ते दर्शयिष्यामि ॥ वैदर्भी ॥ सहर्षं ॥ कहं मे पि श्रो ॥ नव ॥ पा कुत्र मे प्रियः ३
 रतरं गिति प्रियस्तव वतंते ॥ वैदर्भी ॥ कैहं एदा एतुं गतरंग भी सता एपा
 रंजामी ॥ नव ॥ मत्पुच्छमवलं व्यसुखेन संतरिष्य सि ॥ उडुप प्रसरोना ॥ ३२ ॥

त
 ननु मुंचे हि ४
 ४ मातका सिलं

कथमेतस्यां सुगतरंग भीषणया पारंयामि २

प्रतेवाचा किरं त्या श्रुतः ॥ किंवदुना ॥ ध्यायंतः कृष्णमंतर्मुकुलितकुसुमप्रेक्षणं
 सन्मरंदस्य दानं दशुधारा इह धरति रुहो विस्फुरत्सु बौद्धाः ॥ स्वेरं व्यालो
 लेयंतः कुसुमदलकरेभ्यः पद्माक्षमालां श्री नर्तुर्नाममाला मिव विहगरु
 तेष पना मौजयंती ॥ अवि ॥ ततः २ ॥ नव ॥ ततस्तत्र गोपालसालचर्यात्
 गोपरिचर्याधुर्याभिर्वाल वक्षि वनिताभिरपि परमप्रेमसंभाविता ॥ हृष्यु
 षसकलावयवातरुती संवृतास्मि ॥ अवि ॥ वसुंधरायारत्नगर्भाभिधा
 ननिर्दानं हि स्थले तत् ॥ ततः २ ॥ नव ॥ ततश्च चलिता मार्गे तपतपना
 तपतापविकलावकालयली नशिथिलितसर्वांगसंघा मूर्च्छितप्रायोसुरो
 चनविसेचनाववलो क्यशो चंती केनापि रूपालुना सादरमहमभिहिता ॥
 नरेकुत्रत्यासि किमर्थमुद्दिग्तासीति ततो मयोक्तं द्रविलं जनपदे हंसमुदे

उलघोरभेदः ॥

॥ १३ ॥

क

वेदार्थः नमहमिदं विष्णुमिति दर्शनेन प्रियदर्शनं भविष्यति ॥ नवः ॥ उचितमेव माह न
 वती ॥ उपकारानिरूपयिष्येः सहचरः सते ॥ वेदः ॥ विदर्भजन्मनोनाथं पाञ्चनाथं वि
 दुर्मम ॥ नवः ॥ एतमर्थं सर्वस्फोटयिष्यति ॥ सरोचनां जनसमुन्मीलितां दृष्टिः स्वयं
 चालयिष्यति ॥ शतमप्यधानानपश्यति ॥ वेदार्थः ॥ सोत्कण्ठः ॥ सकलेष्वपि वस्तुषु
 स्पृहामपहायो यन्तेष्वयत्नतः ॥ मम तस्मिन् वस्तुतः श्रुतमात्रं हृदयं हि दृश्यते ॥ त
 दादेशाय पंथाने ॥ नवः ॥ नन्वहमेव पंथा सर्वानिरपेक्षस्य तस्य मदेकस्य व्यपे
 क्षावर्तते ॥ तदेहि शेषशेखरेश्वरे तमवलोकयिष्यति ॥ इत्यनेन परिक्रामतः ॥ नवः
 ॥ एष पुरतो शेषसुरासुरमुनिमनुजगीतविशेषपुण्यमहिमाशेषनामा धरति ध
 रः ॥ तत्तद्वस्तुषु नेति नेति वचनो नावलुप्तस्तुभ्यमव्यासे गंध्यवधयन्ने गमगरो
 रद्यापि यो निष्यते ॥ यत्स्पर्शनं सुखं वर्तते ॥ उपगता हल्या तथाप्युत्तनापादस्य ॥ १३ ॥

श्रीमतिः ससर्वसुलभो यत्र स्वयं भासते ॥ उभे उपसर्पतः ॥ वेदार्थः ॥ स प्रमोदरोमांच
 गुरुदं ॥ हे गोविंद पद्मरविंद विगलन्मोपाकिनीवारये किंपाद्यं प्रतिपादयामि कुसु
 मं किंप्रहसायेते ॥ वंदारण्यचरत्तदंघ्रियुगपत्संवाहनव्याकुलश्रीसाहित्यक
 रं मयो निजमनोऽतिगृहाण पितं ॥ अपि च ॥ आरोप्य प्रणयोदये न हृदये
 लक्ष्मीमतिप्रेयसी पत्संवाहनकर्मणि भ्रमयितुं हे नाथने वाहसि ॥ लोला मा
 मकचिन्नवतिरिह तु व्यापार्यतामर्पितास्येयं ह्येति चलोपिते प्रिभजने श्रीरेव
 ते साक्ष्यदा ॥ प्रलयपयोधिजलेपिनसीदति निगमतरि स्त्वयि सकाभवजल
 धौ पति तोपिनमज्जति किमपि भवद्गुणवक्ता जयजय श्रीनशरीरमुरारे मंग
 लमयमधुसूदनमाधवकरुणाकरकलुषारे ॥ गीतार्थेन श्लोकः ॥ श्रीशेषा
 चलरत्नकमि तमहा मीनावतारस्य ते लग्नाश्चैकेशिखोपरिश्रुतिरिः कल्यांतया

थोतिधौ॥ नामोक्षीरिति किंचुचिन्नमिहतेनाम्नापिकंठस्पर्शासंसारंबुनिधौवलभ्यघन
 राक्रांतोपिनामञ्जलि॥ नगभरभुजगविनिश्वसिताकुलमवनितलंसुगरिष्ठकलि
 तमुकुरडनतिष्ठतिसुस्थिरमाकलितंतवपृष्ठे॥ जयजयकघपस्त्वमुरारेमंग
 ल॥ नाधोगघतिशैलभारभारतो नोर्ध्वं भुजं गेश्वरश्वासोघेन निरोक्ष्यमाता
 मुकुराकारं स्थिरं तिष्ठति॥ भूवे क्रंतव कर्मराजवपुषः पृष्ठे कनिष्ठहरेन कापि
 सवलिता भवंति भुवनेनाथत्वे दालविनः॥ प्रथयसि धरति समुद्रोत्तारिपुद
 लने पिचसौक्यं॥ श्रितिरपि तव गुणगुणगणनामनुभजते ननु मौख्यं॥ ज
 यजयश्च कररूपमुरारे मंगलम॥ सौकर्यं तसमुद्रतावसुमतीमग्न्यामहां
 प्रोनिधौ त्रैलोक्यप्रजयी हिरन्यनयनोदैत्योरतोस्तारितः॥ नित्यानेतगुण
 स्यतेखिलगुणवक्तुं न शक्ता श्रुतियुक्किंचिद्विद्वताती प्रतिष्ठिति मगादंधेषुका
 लोयथा॥ विषदसर्वोवतपंचवयंचदशेति ह्रियेवदधंते सुखमवकुचितमं वितपाति

त्रतरातिप्रसरोनवा॥ मसुखग्रहतोनैवतरंतीमांतरंगिती॥ अपिच॥ लभ्यंवा
 स्तवमस्तिवस्तुपरमंपारंत रादुस्तराभीमेयंतटिनीतरंगविषमावर्तन्ममा
 वर्तते॥ संताराधिकृतेनसौम्यमनसागोस्वामिनामेतथाशिक्षादायियथा
 भयंनतरतांनोत्तारयंत्याः श्रमः॥ श्रमितलक्षणा॥ यथाकथत्यकार
 ताबंधुरेषातथाकुर्वीती॥ निष्क्रांताः सर्वे॥ पुरंजनसमंजनोनामचतुर्थो
 कः॥ ४॥ ॥ ॥ ततःप्रविशतिवैदर्भीनवलक्षणाच॥ वैदर्भी॥ सहर्षाश्चर्यं॥ आये
 तवप्रसादात्॥ अनायासादभ्रलिहलहरिसंपातरहितंगतोदग्रग्राहग्रहपरिभवंसंप्र
 तिमया॥ समस्तीर्णभूरिभ्रमिभरविवर्तयुतिकरच्युताशंककलंकवसरिस्थिगोष्यदमि
 वा॥ नवलक्षणा॥ जगतिजयतिशक्तिस्तस्यगोस्वामिनः सामथ्र्यततमेमहिम्नः शश्वराश्व
 र्यधाम्नः॥ चलयतिकिललोहं निश्चलंचुवकाश्मद्रवयतिशशिकांतयोमिनीकांतएक॥

विदग्धायास्त्रियो
 भाषासंस्कृतेनैव
 कल्पयेत्

॥ १५ ॥

आगतं

नाथ भवतः सर्वहिलोकतरं ॥ सहजकुटिलमपि किमुपि विभीषणमपि कपिपतिमनुकलं
त्वयि विनतं सुगहोतु लोधनुरिव नयु शिश्रुति मलं ॥ जय २ राम शरीर मुरारे ॥ मंग
ल ॥ कोदंड सहजा तिवक्रिमवलाल्का ठिन्यमप्या नतं सुग्रीवं च विभीषणं सुग
णग्या हीत्वमन्वगृही ॥ उन्नद्धं बहुवाहिनी परिचयादब्धिं दशास्यं च तं श्रीदर्पा
दिनमंतमीश सदनुग्राही हरे न्यगृही ॥ हलहतिभीतिमिलितयमुनाकृतं न
मिवया चितुमैतं नीलवसनं निवहसिमणिकुंडलमेकमधियुतिकेतं ॥ जय २ हल
धररूपमुरारे ॥ मंगल ॥ लीलाकल्पितशरीरपाणि वपुषो नीलंबरं विभूतः कैला
साचलं च विमेषरुचितेशोषाद्रिभूषणतो ॥ कालिंदी हलकृष्टिभीतिमिलितामा
श्वासयिष्यन्ति स्मेहेनोपगतः प्रभाकर उवाभात्येकलंकुंडलं ॥ त्वमिह विमोहं तु विबु
धद्विषमपि निगदन्तु पधर्मं ॥ स्थिरयसि सकरुणा चित्तसदागमसमतमहिंस
नधर्मं ॥ जय २ बुद्धशरीर मुरारे ॥ मंगल ॥ मायाबुद्धवपुर्भूतापि भवता संमो

यि

॥ १५ ॥

हनायासतां स्वाभाविक्यवलं वितासद्यताशोभाकरीते परं ॥ पश्चालं भविष्यादियज्ञनिगमा
निंदन्तहिंसां परं धर्मं वस्तुत आगमैरपि मतं यत्वं व्यवस्थाययः ॥ अंकुरयति पल्लवयति स
पदि सुकृतं तसं कलिदग्धं त्वदसिधनः खलरुधिरपयोभिभ्रर विकिरणतोति विदग्धं ॥
जय २ कल्किशरीर मुरारे ॥ मंगल ॥ शुण्णस्तेछगलप्रणालिविगलकीलालदाराभ
रेरुक्षं शोणितलं क्षणक्षणाधनः कौक्षेयधाराधरः ॥ बाहुभ्यामितवोल्लसन्कलि
तपोत्तापोपतप्तं तपोवक्षं पल्लवितं करोति सुतरां कल्किस्वरूपप्रभो ॥ गीतमिदम
खिलविबुधसमादृतममृतमिवानवतीतं ॥ घनरुचिरुचिरचराचरकारणतवम
दयुगमुपनीतं ॥ जय २ दशविधरूपमुरारे ॥ मंगल ॥ उद्यतापतपातपाकुल
तया तव स्वरूपक्रमागते कापि मता इव प्रपतिता एते जगद्दुराः मेघश्या
मतवप्रसादवशतो लीला मृतश्राविणः संजीवति रटंति चारु सुषमा मंचे

॥ २६ ॥

तिचंचतिच ॥ ततः प्रविशत्यविज्ञातलक्षणाः ॥ २ ॥ साधुनवलक्षरो साधुधन्या
सित्वमिवत्वमेवजगतां मान्यावदान्याययानीतो हंत पुरंजनो वितयना नमस्तस्य
योग्यां दशां ॥ हस्तादर्श इवांबुदानिलहतो भूत्यासुरवप्रेक्षतां रत्नशाणाशली
कथेवसमलासंगविभूषाहंता ॥ विरादय ॥ मदर्शनीलुसितलोचनचित्त
वजेसरव्युसमोक्ष्यसुषमांसुरवमा हरिष्ये ॥ स्वालोकदर्शितमुदःकुमुदस्य
र्णापिदूषभातुरिवभातुरिवांबुजस्य ॥ अद्यासावपिजानातिस्मिन्नादर्शिन
जाव्यथा ॥ तदालोकजमामो बंद वेत्तुवां भोजचक्रवत् ॥ विलोक्य ॥ एषम
मसरवा ॥ श्रीमत्यंतरवचंचु वितमनः शीतांशुकांतप्रवीभावव्यंजकमोदजा
शुसलिलासारैः समापरितं ॥ अर्घ्यकृत्यनिजं वपुः प्रविलसद्रोमांचिदुवां
कुरं प्रेमोद्रेकवशंवदोपयति मे पादारविंदोपरि ॥ इति मंदमंदमुपसर्पति ॥ २६ ॥

युगेनखरानिभ्रतंते ॥ जयजयनरहरिरूपमुरारे ॥ मंगल ॥ प्राणाः पंचपरं हिरण्यकशिपो
रेतेवयंचाततदै गुण्यास्त्रपयेतिकंचितमुखानूविभ्रत्कठोरान्तरवान् ॥ ॥ ज्वालाजाल
जदाललोचनमपिस्त्रीकृत्यसैंहं वपुः प्रलादोदयएवदेवभवतातेनेस्वभावस्सते ॥ त्व
धितकरेवलिरंबुममोचितमस्यमयापिचदेयं इतिभवतापदमर्पितमस्यशिरस्यम
रैरवधेयं ॥ जयश्वामनरूपमुरारे ॥ मंगल ॥ हेस्तेन्यस्तमनेनवारिवलिनादेयं कि
मस्मैमयेत्यन्विष्यक्रमणछलेनपरितोद्राग्रललोकावधि ॥ एतद्योग्यमवीक्ष्यत
त्रकिमपिब्रह्मादिभिर्दुर्लभः पादस्पर्शमतिस्त्वयास्यशिरसि श्रीमन्प्रसादीकृतः
॥ क्षत्रियगलगलदविरतशोणितसुलिलभरैरपतापंस्त्रपयसिजगदिदमुदितद
॥ योदयवितरसिवित्तकलापं ॥ जयश्वरगुपतिरूपमुरारे ॥ मंगल ॥ आविर्भू
यभ्रगोः कुलेतिविमलेजाग्रत्कुठाराहतिक्षुण्णक्षत्रियकंठशोणितजलेसा
योपनीतः सतां ॥ दत्ताभरपिकश्यपायमुनयेपौथोधिरुत्सारितोवातो नैकतरेण

॥२७॥

ता॥ अपिचावधारय॥ दयादृष्ट्यामेतत्त्वमसिपदतत्वावगमतोविलीनायामायाम
यजवनि कायांतवसखे॥ दिवावारात्रौवाजपसिनियतंहेसशितियतविपयसिंन्यासेस्फु
रतुसहसासोहमिति तत्॥ पुरंजनः विचारयति॥ अवि०॥ वत्ससुरोचनअनुगृहाता
मत्सखायं॥ प्रविश्यसुरोचनोयोगविद्ययापुरंजनंप्रविशति॥ पुरंजनः॥ प्रणम्य॥
सखेसत्यय्यस्मिन्मम तव च भेदव्यपगमेत्वदीयोहं नाथत्वमसि नमदीयः क्वचिदपि॥
तरंगः सासुद्रोभवति न च तारंग उदधिः स्फुलिंगश्चाग्नेयोदहनकराकीयो न दह
नः॥ अवि०॥ सखे किं ते भूयः प्रियमुपकरोमि॥ पुरं॥ ~~अतः~~ अतः परमपि किं प्रि
यमस्ति॥ यतः॥ भवानेतावंतं समयमुपकुर्वन्तपिसुहृन्ममोधस्येवासीद्गृहम
तिरविज्ञातचरितः अथश्रुत्वामत्वा किमपिसुनिदध्यास्यसुरसस्प्रशिप्रोमीलं॥ २७॥

॥२७॥

॥२८॥

त्यां दशिसपरिसाक्षात्कृत इति॥ तथापीदमस्तु॥ श्रीतनुविसुवर्णरेखितस्वांशु
कात्तमतउद्धनश्रियि॥ कृष्णरूपनिकषे निवेशितं प्रेमहेममुपरीक्ष्यतां मम॥ अपि
च॥ कालेकालेतलित्वानमृतस्ममयी वद्विमिश्रं विधत्तासुर्वीसस्योघगुर्वीसचि
वजनहितभूमिपाः पालयेतु॥ सर्वः सर्वत्र नंदत्वेखिलगुणगुरोर्विंदतु प्रेमभक्तिं
देवे श्रीव्यंकटेशे प्रचरतु परितः कृष्णदत्तस्य स्तुतिः॥ अवि०॥ एवमस्तु॥ इति नि
ष्क्रांताः सर्वे॥ ॥ इति श्रीपुरंजनदुःखभंजनो नाम पंचमोऽङ्कः॥ ५॥ गु ५
संवत् १८४७ परिधाविनाम सर्वस्वरे कार्तिक कृष्णसप्तम्यां सीतारामेण पुरंजनाय
कमिदं लिखितमस्ति॥ ५०॥ ५१॥ ५२॥ ५३॥ ५४॥ ५५॥ ५६॥ ५७॥ ५८॥ ५९॥ ६०॥ ६१॥ ६२॥ ६३॥ ६४॥ ६५॥ ६६॥ ६७॥ ६८॥ ६९॥ ७०॥ ७१॥ ७२॥ ७३॥ ७४॥ ७५॥ ७६॥ ७७॥ ७८॥ ७९॥ ८०॥ ८१॥ ८२॥ ८३॥ ८४॥ ८५॥ ८६॥ ८७॥ ८८॥ ८९॥ ९०॥ ९१॥ ९२॥ ९३॥ ९४॥ ९५॥ ९६॥ ९७॥ ९८॥ ९९॥ १००॥

॥२८॥

॥२८॥

नव०॥ एष महितमहिमामहायोगी॥ वेद०॥ कुत्र२॥ ७ मेसरभसमुल्लाययथोचितोपचा
 रमाचरतः॥ अवि०॥ सखेपरिघजस्वमां अपिजानासिप्राचीनेसखायंमां॥ वेद०॥ मुख
 मवलोकते॥ अवि०॥ सखायावावांस्वः सहजधवलौमानसगृहाविहायातस्त्वं मांस्व
 सरसिविहायातिचपलः॥ जलेगाम्येमञ्जन्मथसमभवः पंकमलिनः पयःसेकाद
 स्याः सपदिननुयौहृत्त्वमसिसः॥ सत्त्वंनासिपतिः पुरंजनपुरंजन्याययालीलयासे
 रुद्धः पुरपंजरेनवमुखेवदो गुरोकीरवैत॥ नायं वामलयध्वजस्तवपतिर्यमन्यसे
 देववन्मायाकाननपिप्यैलाशानपरीपाकोयमुज्जंभते॥ अपिच॥ कोषेकोषस्तल्लमि
 र्नि यमितस्तस्मावनावै भवात्ताद्रूप्यं प्रतिपद्यतेतदनिशाध्यासोहिताद्रूप्यकृत॥ स्त्री
 त्वंत्वंचपुरंजनीपरवशः प्राप्तस्तदेकाग्रतायोगादेवमवेहिनित्यमदनुध्यानेनमद्रूप

कर्मफल ३

शुकवत् ॥ ४